

POSTANOWIENIE

Dnia 17 sierpnia 2020 roku

Sąd Rejonowy dla Łodzi- Widzewa w Łodzi II Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący sędzia K. T. (1)

Protokolant stażysta S. S. (1)

po rozpoznaniu w dniu 17 sierpnia 2020 roku w Łodzi

na rozprawie

sprawy z wniosku A. G.

z udziałem A. T., E. N., M. N. i N. D.

o stwierdzenie nabycia spadku

postanawia

1. stwierdzić, że spadek po H. N., synu W. i H., zmarłym w dniu 9 listopada 2017 roku w Ł., mającym ostatnie miejsce zwykłego pobytu w Ł., na podstawie ustawy z dobrodziejstwem inwentarza nabyła córka M. N. z domu N. (córka E. J.) w całości;
2. ustalić, że wnioskodawczyni i uczestniczki postępowania ponoszą koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie;
3. obciążyć, tytułem tymczasowo wyłożonych wydatków, na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Rejonowego dla Łodzi- Widzewa w Łodzi: wnioskodawczynię kwotą 327,21 (trzysta dwadzieścia siedem 21/100) złotych oraz uczestniczki postępowania: A. T., E. N. i M. N. kwotami po 327,19 (trzysta dwadzieścia siedem 19/100) złotych.

Sygn. akt II Ns 907/18

UZASADNIENIE

W dniu 10 sierpnia 2018 roku A. G., z domu S., wniosła o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym w dniu 9 listopada 2017 roku H. N., ostatnio stale zamieszkałym w Ł. przy ul. (...), na podstawie testamentu własnoręcznego. Jako spadkobierców wnioskodawczyni wskazała A. T. i E. N..

Na uzasadnienie wnioskodawczyni podała, że była małżonką zmarłego H. N.. W wyniku orzeczonego wyrokiem Najwyższego Sądu w Kalifornii rozwodu między małżonkami, H. N. zobowiązał się do wypłaty na rzecz A. G. kwoty 30 000 dolarów amerykańskich, czego jednak nie uczynił. W związku z treścią testamentu własnoręcznego, mocą którego do całości spadku zmarły powołał swoją chrześnicę oraz siostrę, zdaniem wnioskodawczyni, wystąpienie z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku jest w pełni uzasadnione. Pozwoli bowiem na odzyskanie przysługującej jej wierzytelności od spadkobierców jej dłużnika - H. N..

(wniosek k. 4-5)

Postanowieniem z dnia 16 października 2018 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestniczki postępowania M. N. – córkę zmarłego H. N..

(postanowienie k. 30)

W odpowiedzi na wniosek z 20 listopada 2018 roku M. N. wniosła o stwierdzenie, że spadek po H. N. nabyła na podstawie ustawy z dobrodziejstwem inwentarza – M. N. – w całości.

W uzasadnieniu uczestniczka podała, że zgodnie z jej wiedzą zmarły nie pozostawił testamentu, a dokument, na który powołuje się wnioskodawczyni, nie jest testamentem i został sfałszowany.

(odpowiedź na wniosek k. 36)

Pismem 11 grudnia 2018 roku swój udział w sprawie zgłosiła N. D.. Interes prawny we wstąpieniu do postępowania uzasadniała faktem zawarcia z H. N. umowy przedwstępnej sprzedaży nieruchomości wchodzącej w skład masy spadkowej.

(pismo k. 37-38; wypis aktu notarialnego k. 41-45)

Pismem z 14 stycznia 2019 roku A. T. przyłączyła się do wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po H. N.. Wniosła o stwierdzenie, że spadek po zmarłym, w całości nabyła A. T. w oparciu o testament ustny sporządzony 13 sierpnia 2017 roku.

Na uzasadnienie zajętego stanowiska uczestniczka wskazała, że ma wiedzę, że został sporządzony testament własnoręczny, lecz testament ustny ma datę późniejszą. Treść testamentu ustnego została spisana 27 grudnia 2017 roku. Dokument ten zawiera także opis zachowania H. N. w dacie wygłaszania swej ostatniej woli. Zdaniem uczestniczki zarówno forma wypowiedzi, jak i ówczesny stan zdrowia H. N. świadczą o obawie rychłej śmierci, co czyni testament ważnym i skutecznym.

(odpowiedź na wniosek k. 54-56)

Na rozprawie 21 sierpnia 2019 roku uczestniczka E. N. przyłączyła się do wniosku o stwierdzenie nabycia spadku. Wniosła o stwierdzenie praw do spadku na rzecz S. K..

(stanowisko uczestniczki e-protokół rozprawy z dnia 21 sierpnia 2019 roku 01.26.39-01.28.06)

W piśmie z 3 lutego 2020 roku M. N. podtrzymała dotychczasowe stanowisko w sprawie. Wniosła o nieobciążanie kosztami sporządzonej opinii biegłego, albowiem konieczność przeprowadzenia tego dowodu powstała z uwagi na przedstawienie sfałszowanego testamentu, względnie wniosła o obciążenie kosztami sporządzenia ww. opinii tych uczestników, na rzecz których sfałszowany testament przyznawał korzyści majątkowe.

(pismo k. 492-494)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

H. N. zmarł 9 listopada 2017 roku w Ł.. Zmarły posiadał podwójne obywatelstwo polsko-amerykańskie. Na terenie Stanów Zjednoczonych Ameryki posługiwał się imieniem i nazwiskiem: J. G..

(odpis skrócony aktu zgonu k. 7; okoliczności bezsporne)

12 września 1991 roku H. N. zawarł związek małżeński z A. S.. Małżonka przyjęła nazwisko męża – G..

(odpis zupełny aktu małżeństwa k. 8)

Mocą wyroku Najwyższego Sądu w Kalifornii H. R. z 6 marca 2007 roku między H. N., posługującym się imieniem i nazwiskiem J. G., a A. G., z domu S., orzeczono rozwód. Mocą wyroku H. N. zobowiązał się zapłacić A. G. kwotę 30 000 dolarów amerykańskich jako zwrot jej wkładu w jego majątek osobisty.

(tłumaczenie wyroku k. 24-28)

W chwili śmierci H. N. miał jedno dziecko – M. N.. Innych dzieci, w tym pozamałżeńskich lub przysposobionych, nie miał. W chwili jego śmierci nie było dzieci nieżyjących już w tej dacie. Rodzice zmarłego nie żyli w dacie jego śmierci. Nie toczyło się postępowanie o uznanie któregokolwiek ze spadkobierców za niegodnego dziedziczenia.

(zapewnienie spadkowe e-protokół rozprawy z dnia 8 maj 2019 roku 00.20.45-00.32.06; okoliczności bezsporne)

Ojcostwo H. N. wobec A. K. nie zostało ustalone ani uznane. H. N. nie przysposobił A. K.. H. N. nie był w związku małżeńskim z matką A. K..

(zapewnienie spadkowe e-protokół rozprawy z dnia 8 maj 2019 roku 00.20.45-00.32.06; oświadczenie A. T. e-protokół rozprawy z dnia 8 maja 2019 roku 00.34.04-00.37.19; oświadczenie wnioskodawczyni e-protokół rozprawy z dnia 8 maja 2019 roku 02.25.53-02.35.19; odpis skrócony aktu urodzenia k. 407a, k. 423)

13 sierpnia 2017 roku H. N. przebywał na działce w S.. Towarzyszyli mu C. P. (1), M. P. (1), E. T. i K. T.. W ciągu dnia wykonywano na terenie działki prace porządkowe. H. N. również pracował, lecz z uwagi na złe samopoczucie, często siadał i odpoczywał. Wieczorem rozpalono ognisko. Przy ognisku przebywali C. P. (1), M. P. (1), E. T. i K. T.. H. N. podszedł do pozostałych osób, po czym stwierdził, że źle się czuje. Następnie, w luźnej rozmowie, oświadczył wolę rozporządzenia posiadanym majątkiem na wypadek swej śmierci. Swe oświadczenie wypowiedział w towarzystwie wszystkich osób, kierował je w stronę M. P. (1).

Następnego dnia H. N. czuł się dobrze, przy śniadaniu zachowywał się normalnie, planował budowę na działce, nie uskarżał się na zły stan zdrowia. Z S. do swojego miejsca zamieszkania w Ł. wrócił sam samochodem. Funkcjonował normalnie. Osoby towarzyszące H. N. na działce w S. wiedziały o przebytych przez niego w przeszłości wylewach.

(zeznania świadka M. P. (2) e-protokół rozprawy z dnia 21 sierpnia 2019 roku 00.14.46-00.54.08; zeznania świadka E. T. e-protokół rozprawy z dnia 8 maja 2019 roku 01.39.41-01.43.06; zeznania świadka K. T. e-protokół rozprawy z dnia 8 maja 2019 roku 02.10.01-02.13.46)

Pismo stwierdzające treść oświadczenia H. N. złożonego 13 sierpnia 2017 roku w S. sporządziła M. P. (1). Pismo opatrzone datą 27 grudnia 2017 roku. Pismo zostało podpisane przez męża M. P. (1), E. T. i K. T..

M. P. (1) jest siostrą A. T.. C. P. (1) jest mężem M. P. (1). K. T. i E. T. są osobami obcymi dla zmarłego.

(zeznania świadka M. P. (2) e-protokół rozprawy z dnia 21 sierpnia 2019 roku 00.14.46-00.54.08; zeznania świadka C. P. (2) e-protokół rozprawy z dnia 8 maja 2019 roku 01.04.30-01.19.06; zeznania świadka E. T. e-protokół rozprawy z dnia 8 maja 2019 roku 01.19.06; protokół otwarcia spadku k. 321)

Pismo opatrzone datą 27 grudnia 2017 roku zawierało następującą treść: Ostatnia wola H. N.; W przypadku, gdyby ten na górze miał względem mnie inne plany, to chciałbym, żeby wszystko co mam dostała A..

Na rozprawie w dniu 8 maja 2019 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi dokonał otwarcia i ogłoszenia testamentu H. N. z 13 sierpnia 2017 roku.

(pismo i protokół w aktach sprawy o sygn. II Ns 907/18)

Po śmierci H. N., w trakcie porządkowania po zmarłym jego domu przy ul. (...) w Ł., E. N. znalazła dokument zawierający oświadczenie następującej treści: Ja niżej podpisany H. N. oświadczam, że moją ostatnią wolą jest, by po mojej śmierci dom rodzinny odziedziczyła moja siostra E.. Chreściny mojej A. zapisuję dom w P. i dom z działką w S.. Pozostałym majątkiem niech rozporządza moja siostra E.. Dokument został opatrzone datą 15 czerwca 2016 roku. Na rozprawie 21 sierpnia 2019 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Widzewa w Łodzi dokonał otwarcia i ogłoszenia testamentu z 15 czerwca 2016 roku.

(pismo w aktach sprawy o sygn. II Ns 907/18; informacyjne wyjaśnienia e-protokół rozprawy z dnia 21 sierpnia 2019 roku 00.54.08; protokół otwarcia spadku k. 414)

Rękopisów pisma tekstowego zakończonego podpisem o brzmieniu zbliżonym do (...) oraz datą „15-06-2016” – stanowiących treść pisma, w formie testamentu, sporządzonego na kratkowanej kartce papieru formatu A4 – nie nakreśliła osoba, której podpisy i zapisy przedstawiono do ekspertyzy w charakterze materiału porównawczego jako H. N..

(ekspertyza kryminalistyczna k. 436-443)

H. N. w chwili śmierci posiadał majątek w postaci nieruchomości w S., w R. oraz 1/2 części nieruchomości położonej w Ł. przy ul. (...). Nadto posiadał ruchomości w postaci trzech samochodów oraz środki pieniężne zgromadzone w domu.

(informacyjne wyjaśnienia e-protokół rozprawy z dnia 21 sierpnia 2019 roku 00.54.08; pismo K. Ł. k. 432)

9 maja 2016 roku H. N. został przyjęty do Szpitala im. (...) w Ł. z powodu silnych zawrotów głowy z nudnościami i wymiotami. W trakcie hospitalizacji był drażliwy, odmawiał współpracy z personelem medycznym, był agresywny, nie stosował się do zaleceń lekarskich. Wypisany na własne żądanie 12 maja 2016 roku. Rozpoznano wówczas naczyniopochodne uszkodzenie (...), zaburzenia równowagi, nadciśnienie tętnicze, hipercholesterolemię, schizotypowe zaburzenia osobowości.

(dokumentacja medyczna k. 347, k. 342, k. 348-359, k. 363-373)

Od daty przebytego wylewu stan zdrowia H. N. pogarszał się. Potrafił pisać, porozumieć się z otoczeniem, początkowo miał trudności w poruszaniu się. Prowadził samochód.

W sierpniu 2017 roku zdarzało się, że H. N. odczuwał napady zimna na przemian z napadami gorąca. Drętwiały mu nogi, miał problemy ze wstawaniem. Kontakt logiczno-słowny był niezakłócony. Samopoczucie bywało zmienne.

Przed wylewem był zdrowy, funkcjonował prawidłowo.

(okoliczności bezsporne)

27 października 2017 roku H. N. został przyjęty do Szpitala im. (...) w Ł. w trybie nagłym z powodu żółtaczki mechanicznej i bólu brzucha w prawym podżebrzu. W wywiadzie nadciśnienie tętnicze oraz operacja przepukliny przed pięcioma laty. Samoocena stanu zdrowia przeciętna lub zła. W wywiadzie dolegliwości nie zgłaszał, stan zdrowia oceniono jako stabilny, parametry w normie. Odmawiał przyjmowania antybiotyków, wobec personelu medycznego zachowywał się niewłaściwie. W badaniu tomografii komputerowej stwierdzono nieprawidłowości w obrębie pęcherzyka żółciowego i wątroby.

31 października 2017 i 3 listopada 2017 roku H. N. zapoznał się z prospektem informacyjnym dotyczącym zaproponowanego leczenia (...), które pozwalało zbadać przewody żółciowe oraz trzustkowe. Dokument opatrzone podpisem oraz datą.

W badaniu (...) 2 listopada 2017 roku rozpoznano guz pęcherzyka żółciowego. 3 listopada 2017 roku rozpoznano stan po krwotoku z dróg żółciowych. 4 listopada 2017 roku H. N. zakwalifikowano do leczenia nerkozastępczego hemodializami. H. N. nie wyraził zgody na leczenie operacyjne oraz dializy. W wywiadzie przedoperacyjnym 7 listopada 2017 roku H. N. w kontakcie słowno-logicznym. Od 3 listopada 2017 roku stan zdrowia określano jako średni lub ciężki. 8 listopada 2017 roku kontakt słowno-logiczny określono jako zaburzony. 9 listopada 2017 roku stan H. N. znacząco się pogorszył. Stwierdzono guz pęcherzyka żółciowego, żółtaczkę mechaniczną, zespół wątrobowo-nerkowy. Bezpośrednią przyczyną zgonu było zatrzymanie krążenia.

(dokumentacja medyczna k. 61, k. 66, k. 69, k. 72, k. 83-86, k. 97-98, k. 107-109, k. 110, k. 115, k. 117-118, k. 127, k. 147-148, k. 150, k. 159, k. 162-169)

Stan faktyczny został ustalony na podstawie dokumentów, zapewnienia spadkowego oraz na podstawie przesłuchania uczestników i zeznań świadków, nadto na podstawie dowodu z opinii biegłego z zakresu pisma.

Sąd uznał opinię biegłego za pełnowartościowe źródło informacji specjalnych. Opinia jest zupełna i wyczerpująca. Zawiera obszerne uzasadnienie zawartych w niej wniosków. Opinia ta, co należy podkreślić, nie była ostatecznie kwestionowana przez uczestników postępowania.

Sąd nie dał wiary zeznaniom świadków C. P. (1), E. T. i K. T. w zakresie, w jakim wskazywali, że podczas spotkania w S. 13 sierpnia 2019 roku H. N. wyraził względem nich swą ostateczną wolę dziedziczenia po nim. Świadkowie zeznawali rozbieżnie co do zakresu rozporządzeń spadkowych. C. P. (1) twierdził, że zmarły zamierzał przekazać na rzecz A. T. działkę w S. oraz „dom w G.”, E. T. wskazywała jedynie na działkę w S., z kolei K. T. zeznawał, że wszystko ma zostać przekazane na rzecz A. T.. Świadkowie zeznawali rozbieżnie oraz niespójnie także w zakresie złożenia przez nich podpisu na dokumencie rzekomo stwierdzającym ostateczną wolę zmarłego oraz w zakresie daty złożenia podpisu. Nadto świadek C. P. (1) zeznawał stanowczo, że podczas spotkania w S. obecni byli małżonkowie T., jego żona oraz H. N., po czym nie potrafił wskazać, czy obecna była także A. T.. Nadto świadek E. T. nie potrafiła wyjaśnić rozbieżności pomiędzy treścią swych zeznań a treścią oświadczenia, które podpisała, a które miało być spisany testamentem ustnym pomimo obiektywnie nieskomplikowanej i prostej wypowiedzi H. N., której zacytowanie nie sprawiło świadkowi trudności. Jakkolwiek zeznania świadków we wskazanym zakresie nie zasługiwały na wiarę, nie miały one jednak decydującego znaczenia w sprawie. Żaden spośród świadków nie miał bowiem możliwości zaobserwowania stanu zdrowia spadkodawcy w ostatnich dniach jego życia i żaden z nich w tym czasie z nim nie rozmawiał.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Wniosek o stwierdzenie nabycia spadku w postępowaniu sądowym może złożyć osoba mająca interes w uzyskaniu takiego stwierdzenia. Chodzi tu, więc o osobę mającą interes w powstaniu tych skutków prawnych, które łączą się ze stwierdzeniem nabycia spadku. Do kręgu tych osób należy zaliczyć w szczególności: spadkobiercę, nabywcę spadku, wierzyciela spadkowego lub wierzyciela spadkobiercy, (gdy to otwiera mu drogę do egzekucji z nieruchomości spadkowej), a nawet osobę, która nabyła od spadkobiercy poszczególne przedmioty należące do spadku. (Kodeks cywilny. Komentarz red. prof. dr hab. K. P., Rok wydania: 2009, Wydawnictwo: C.H. B., Wydanie: 5). Wobec powyższego A. G., jako wierzyciel spadkodawcy, była uprawniona do wystąpienia z niniejszym wnioskiem.

Zgodnie z art. 669 k.p.c., Sąd spadku wydaje postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wzywa wnioskodawcę oraz osoby mogące wchodzić w rachubę jako spadkobiercy ustawowi i testamentowi.

W niniejszej sprawie rozstrzygnięcia wymagało, czy pismo zawierające oświadczenie co do sposobu rozporządzenia majątkiem po śmierci H. N., sporządzone 15 czerwca 2016 r., a nadto czy pismo stwierdzające treść oświadczenia złożonego 13 sierpnia 2017 roku w S., mające stanowić testament ustny, winny stanowić podstawę dziedziczenia testamentowego czy też wobec tego, że treść wyżej wymienionych dokumentów była w toku postępowania kwestionowana, należało uznać, że ma miejsce dziedziczenie ustawowe.

W pierwszej kolejności zatem, mając na względzie daty sporządzenia spornych dokumentów, należało ocenić, czy testament ustny sporządzony najpóźniej, a więc 13 sierpnia 2017 roku, był ważny.

Zgodnie z art. 952 § 1 k.c. jeżeli istnieje obawa rychłej śmierci spadkodawcy albo jeżeli wskutek szczególnych okoliczności zachowanie zwykłej formy testamentu jest niemożliwe lub bardzo utrudnione, spadkodawca może oświadczyć ostateczną wolę ustnie przy jednoczesnej obecności co najmniej trzech świadków. Treść testamentu ustnego może być stwierdzona w ten sposób, że jeden ze świadków albo osoba trzecia spíše oświadczenie spadkodawcy przed

upływem roku od jego złożenia, z podaniem miejsca i daty oświadczenia oraz miejsca i daty sporządzenia pisma, a pismo to podpiszą spadkodawca i dwaj świadkowie albo wszyscy świadkowie (art. 952 § 2 k.c.). Analiza przesłanek ważności tej szczególnej formy testamentu jest zdeterminowana uprzednią oceną, czy do sporządzenia testamentu w ogóle doszło. Zgodnie z treścią art. 941 k.c. rozrządzić majątkiem na wypadek śmierci można jedynie przez testament. Testament stanowi jednostronną czynność prawną, mocą której spadkodawca osobiście i z zachowaniem określonej prawem formy rozrządza swoim majątkiem na wypadek śmierci. Po stronie testatora musi zachodzić wola i świadomość dokonywania czynności prawnej na wypadek śmierci (animus testandi). Jest to konieczny element do uznania, że mamy do czynienia z testamentem. Nie chodzi o zamiar sporządzania testamentu w określonej formie; decydujące jest dążenie do sporządzenia testamentu wywołującego określone skutki prawne. (M. Pazdan [w:] K.Pietrzykowski (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, komentarz do art. 941 k.c., system Legalis). Przy rozstrzygnięciu kwestii, czy mamy do czynienia z testamentem, należy stosować ogólne reguły wykładni, a więc uwzględniać znaczenie użytych wyrażań i okoliczności, w których zostało złożone, czyli tzw. kontekst sytuacyjny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2010 r. III CSK 293/2009, LEX nr 852668).

Mając powyższe za podstawę Sąd dokonał ustaleń adekwatnych do oceny ważności testamentu ustnego. Analiza zgromadzonego materiału dowodowego nie pozostawiała wątpliwości, że 13 sierpnia 2017 roku nie doszło do oświadczenia ostatniej woli ustnie przez H. N. w rozumieniu art. 952 k.c. Przyczyną wskazanego wniosku były następujące okoliczności faktyczne sprawy.

Na podstawie zebranego materiału dowodowego, w tym treści testamentu ustnego, przesłuchania świadków, złożonego zapewnienia spadkowego i oświadczeń uczestników na rozprawie 21 sierpnia 2019 roku, Sąd ustalił, że nie zostały zachowane przesłanki odnoszące się zarówno do możliwości skorzystania z tej szczególnej formy testamentu (obawa rychłej śmierci spadkodawcy) oraz przesłanki dotyczące formy, gdyż spadkodawca nie oświadczył swej ostatniej woli w obecności trzech świadków, którzy spełniają wymogi bycia świadkami.

Stwierdzenia nabycia spadku na podstawie testamentu ustnego powinny być poprzedzane precyzyjnym ustaleniem wszystkich okoliczności towarzyszących wyrażeniu przez spadkodawcę jego ostatniej woli w tej formie. Wymaga to od sądu orzekającego szczególnie wnikliwego badania, czy zachowane zostały wszystkie wymagania ustawy dotyczące zarówno formalnych przesłanek ważności, jak i okoliczności pozwalających na skorzystanie z tej formy testamentu. Ponadto niezbędne jest ściśle przestrzeganie reguł odnoszących się do stwierdzenia treści rozrządzeń spadkodawcy zawartych w takim testamencie.

W przypadku obawy rychłej śmierci, musi ona istnieć w chwili sporządzania testamentu (por. orzeczenie SN z dnia 4 lipca 1952 r., sygn. akt C 1321/52, OSNCK Nr 1953, Nr 1, poz.30). W sensie obiektywnym należy rozumieć obawę rychłej śmierci jako realną w świetle doświadczenia życiowego oraz wiedzy lekarskiej. Należy jednak zauważyć, że sama choroba spadkodawcy, nawet śmiertelna, nie oznacza, że przesłanka ta została spełniona, gdyż dopiero nagłe pogorszenie się stanu zdrowia spadkodawcy lub ujawnienie rokowań, które uzasadniają nadzwyczajną bliskość śmierci spadkodawcy, może świadczyć o spełnieniu tej przesłanki. [por. postanowienie SN z dnia 25 lipca 2003 r. V CK 120/02, OSNC 2004/10/159].

Rozpoczynając rozważania od najdalej idącej przesłanki warunkującej ważność testamentu ustnego wskazać należy, co następuje.

W pierwszej kolejności podkreślenia wymaga, że w przedmiotowej sprawie zachodziły przesłanki do uznania dwóch osób, wobec których spadkodawca miał kierować oświadczenie wyrażające jego ostatnią wolę, za niezdolne do bycia świadkami. W istocie żaden z uczestników nie podnosił okoliczności wskazanych w art. 956 k.c. i 957 k.c., lecz są to okoliczności, które Sąd obowiązany jest uwzględnić z urzędu.

Z treści spisanego 27 grudnia 2017 roku oświadczenia H. N. wynika, że cały majątek spadkowy testatora miałby przyspać A. T.. Osobą sporządzającą pismo była M. P. (1), a więc siostra A. T..

Zgodnie z treścią art. 957 § 1 k.c. nie może być świadkiem przy sporządzeniu testamentu osoba, dla której w testamencie została przewidziana jakakolwiek korzyść. Nie mogą być świadkami również: małżonek tej osoby, jej krewni lub powinowaci pierwszego i drugiego stopnia.

Dyspozycja cytowanego przepisu wyklucza możliwość bycia świadkiem testamentu ustnego M. P. (1) oraz jej męża C. P. (1). Osoby te są odpowiednio krewną drugiego stopnia w linii bocznej i powinowatym drugiego stopnia w linii bocznej wobec osoby, dla której w testamencie została przewidziana korzyść. Powyższe implikuje fakt, że w dacie rzekomego oświadczenia ostatniej woli przez H. N. nie była obecna dostateczna ilość świadków mogących pełnić tę funkcję z mocy przepisów ustawy. Pozostałe osoby bowiem to jedynie E. T. i jej mąż K. T. – osoby obce dla spadkodawcy. Już tylko ta okoliczność wyklucza ważność testamentu ustnego H. N.. Na uwagę zasługują jednakże dalsze okoliczności towarzyszące sporządzeniu testamentu 13 sierpnia 2017 roku.

Zdolność do bycia świadkiem nie stanowi jedynej przesłanki skutecznego powstania testamentu ustnego, niezbędnym jest także, by zgodnie z treścią art. 952 § 2 k.c. treść testamentu ustnego została stwierdzona przez jednego ze świadków lub osobę trzecią w określonym terminie, z podaniem miejsca i daty oświadczenia oraz miejsca i daty sporządzenia pisma, a pismo to zostałyby opatrzone podpisem spadkodawcy i dwóch świadków albo wszystkich świadków.

Już tylko z tej przyczyny, że w dacie sporządzania pisma stwierdzającego treść testamentu ustnego H. N. nie żył, możliwe było jego podpisanie wyłącznie przez świadków oświadczenia. Z uwagi na to, że wskazani wyżej M. P. (1) oraz C. P. (1) nie mogli być świadkami testamentu ustnego, ważność testamentu ustnego stwierdzonego pismem z 27 grudnia 2017 roku, jest wykluczona. Zawiera bowiem wyłącznie dwa potencjalnie ważne i skuteczne, w świetle przepisów ustawy, podpisy świadków. Ponieważ, wobec śmierci H. N. w dacie sporządzania pisma, koniecznym było złożenie podpisów przez wszystkich świadków, uznać należało, że nie doszło do skutecznego złożenia ostatniej woli spadkodawcy.

Ważność testamentu ustnego nie ma miejsca także z innej przyczyny. Z materiału zgromadzonego w sprawie wynika, że pismo stwierdzające treść testamentu ustnego sporządziła M. P. (1). Przy czym pojęcie "osoba trzecia" użyte w art. 952 § 2 k.c. jej nie dotyczy. Nie obejmuje bowiem osób zainteresowanych treścią rozrządzeń spadkodawcy, do których zaliczane są osoby wymienione w art. 957 § 1 k.c. z uwagi na podobieństwo ich sytuacji z sytuacją świadka testamentu ustnego. Do ich grona należą osoby, dla których przewidziana została w testamencie jakakolwiek korzyść, jej małżonek, krewny lub powinowaty pierwszego i drugiego stopnia oraz pozostające z nią w stosunku przysposobienia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2011 roku sygn. akt II CSK 379/10, Lex 784916).

Kontynuując rozważania wskazać należy na kolejny argument przemawiający za nieważnością testamentu ustnego. Wprawdzie w treści art. 952 § 1 k.c. nie został przewidziany warunek, że świadkiem sporządzenia testamentu może być jedynie osoba specjalnie przywołana, a zatem może nim być osoba, która z innej przyczyny, czy też przypadkowo, znalazła się w obecności spadkodawcy, lecz nie budzi wątpliwości fakt, że świadkiem testamentu ustnego, w rozumieniu art. 952 § 1, może być osoba, do której spadkodawca kieruje swoje oświadczenie woli, która jest obecna przy składaniu tego oświadczenia, jest świadoma swojej roli świadka testamentu, gotowa do jej spełnienia i rozumie treść oświadczenia spadkodawcy (por. postanowienie SN z dnia 14 lipca 2005 r., III CK 688/04, LEX nr 380963).

W przedmiotowej sprawie ww. warunek nie został spełniony. Z zeznań świadków wynikały rozbieżności nie tylko co do zakresu rozrządzeń testamentowych H. N., lecz także co do sposobu, w jaki testator miał wyrazić swą ostatnią wolę. Jednocześnie poza sporem pozostawała okoliczność, że żaden spośród świadków nie miał świadomości, że w danym momencie, w określonych okolicznościach, pełni rolę świadka testamentu ustnego. Świadkowie zgodnie zeznawali, że oświadczenie H. N. padło w luźnej rozmowie, pojawiło się nawet stwierdzenie, że oświadczenie to było bardziej kierowane do M. P. (1), aniżeli do pozostałych osób łącznie. Materiał dowodowy nie wskazywał, by H. N. kierował swe oświadczenie wobec wszystkich współtowarzyszów. Nie wynikało tym bardziej, by ktokolwiek spośród wskazanych osób miał chociażby znikomą świadomość swojej roli jako świadka czy gotowości do pełnienia tej roli. Rozbieżności w zakresie tego, jakie przedmioty miałyby odziedziczyć A. T. potwierdzają jedynie, że żadna spośród osób 13 sierpnia

2017 roku nie rozumiała treści oświadczenia spadkodawcy. Ustawodawca nie przewidział przy tym wymogu, by oświadczenie wobec świadków musiało przybrać formalną, uroczystą formę. Nie mniej jednak bez wątpienia nie może to być zwykła konwersacja, gdzie roli poszczególnych osób nie sposób właściwie oznaczyć, a sami zainteresowani nie potrafią postawić granicy pomiędzy podniosłym charakterem rozmowy a złożeniem oświadczenia ostatniej woli jednego z rozmówców występującego już w roli spadkodawcy.

Ostatecznie nie została także spełniona przesłanka obawy rychłej śmierci. Za niewystarczające należało uznać wskazanie, że podczas pobytu na działce w miejscowości S., H. N. nie wyglądał na zdrowego, często odpoczywał i nie mógł wykonywać wszystkich prac porządkowych z uwagi na zły stan zdrowia. Każdy ze świadków wskazywał, że miał wiedzę dotyczącą tego, że w przeszłości H. N. miał poważne problemy zdrowotne, lecz nie wykazano związku pomiędzy jego stanem zdrowa wywołanym przebyta i trwającą chorobą przewlekłą, a stanem zdrowia 13 sierpnia 2017 roku uzasadniającym złożenie oświadczenia ostatniej woli rozrządzeń na wypadek śmierci. Z dokumentacji medycznej wynika, że podczas pobytu w Stanach Zjednoczonych Ameryki do 2015 roku H. N. nie miał problemów ze zdrowiem. Poza zachowawczymi zabiegami, nie korzystał z usług lekarzy. Po powrocie do Polski w 2016 roku, w maju, przeżył wylew krwi do mózgu, rozpoznano uszkodzenie ośrodkowego układu nerwowego oraz schizotypowe zaburzenia osobowości, lecz rozpoznania te nie przeszkodziły H. N. w opuszczeniu szpitala na własne żądanie i w dalszemu funkcjonowaniu opisywanemu jako normalne lub zmienne co najmniej do czasu kolejnej hospitalizacji na przełomie października/listopada 2017 roku. Nie zmienia powyższego okoliczność, że stan zdrowia H. N. pogarszał się od czasu wylewu, miewał zaburzenia równowagi, trudności w poruszaniu się czy wszelkie inne współtowarzyszące chorobom krążenia dolegliwości somatyczne. Wszak wszystkie te dolegliwości z racji swej istoty i natężenia, jak również czasu powstania i utrzymywania się, nie mogły stanowić o obawie rychłej śmierci na dzień 13 sierpnia 2017 roku. Z dokumentacji medycznej nie wynika, by w niedalekiej odległości czasowej od 13 sierpnia 2017 roku stan zdrowia H. N. znacząco pogorszył się, objawy choroby się nasiliły, a współtowarzyszące chorobie dolegliwości stały się do tego stopnia uciążliwe, że mogłyby stwarzać uzasadnione przypuszczenie, że w najbliższym czasie nastąpi zgon. Wręcz przeciwnie H. N. następnego dnia po rzekomym oświadczeniu swej ostatniej woli obudził się niezgłaszając poważniejszych zmian zdrowotnych, przy śniadaniu zachowywał się normalnie, nawet snuł plany co do zabudowania działki, co więcej, samodzielnie wrócił do swego miejsca zamieszkania w Ł., a więc do miejscowości oddalonej o ponad 400 km od miejsca dotychczasowego pobytu. Sama okoliczność zmienności samopoczucia przy jednoczesnym zachowaniu kontaktu logiczno-słownego, nie mogą uzasadniać zasadności, ważności i skuteczności złożenia oświadczenia ostatniej woli w formie ustnej. Zwłaszcza, że ani po powrocie z S., ani w niedalekiej przyszłości, H. N. nie udał się do lekarza, szpitala czy przychodni zgłaszając jakiegokolwiek, ulegające nasileniu, symptomy pogorszenia stanu zdrowia. Owo pogorszenie miało miejsce dopiero w listopadzie 2017 roku. Podkreślić jednak należy, że hospitalizacja na przełomie października i listopada 2017 roku spowodowana była zgoła innymi przyczynami, aniżeli te, na które wskazywano jako przyczyna złożenia oświadczenia 13 sierpnia 2017 roku. Ostatecznie także przyczyną śmierci H. N. nie był przebyty wylew krwi do mózgu, lecz nowotwór pęcherzyka żółciowego i zatrzymanie krążenia. Z dokumentacji medycznej wynika przy tym, że podczas hospitalizacji oraz w trakcie wdrożonego leczenia, H. N. wobec personelu medycznego był nieuprzejmy i arogancki. Nadto, odmówił wyrażenia zgody na wdrożenie niezbędnych dla utrzymania jego funkcji życiowych hemodializ. Można zatem przypuszczać, wskazując jednocześnie w dokumentacji medycznej na pełny kontakt logiczno-słowny aż do jednego dnia poprzedzającego dzień śmierci, że H. N. nie obawiał się rychłej śmierci 13 sierpnia 2017 roku. Nie przedstawiono na tę okoliczność żadnego dowodu. Należy też zauważyć, że sama choroba wieńcowa spadkodawcy, w świetle wiedzy medycznej i doświadczenia życiowego, nie jest określana jako śmiertelna. Może oczywiście prowadzić do załamania stanu zdrowia i stanów krytycznych, lecz odpowiednio leczona daje możliwość normalnego funkcjonowania. Przy czym nawet choroba śmiertelna, nie oznacza, że przesłanka obawy rychłej śmierci została spełniona, gdyż dopiero nagłe pogorszenie się stanu zdrowia spadkodawcy lub ujawnienie rokowań, które uzasadniają nadzwyczajną bliskość śmierci spadkodawcy, mogą świadczyć o spełnieniu tej przesłanki. W ocenie Sądu taka sytuacja z całą pewnością 13 sierpnia 2017 roku nie miała miejsca.

W znaczeniu subiektywnym pojęcie obawy rychłej śmierci oznacza świadomość spadkodawcy, że jego śmierć może nastąpić wkrótce i w każdej chwili. W ocenie Sądu w toku postępowania nie wykazano, by H. N. osobiście odczuwał obawę rychłej śmierci. Przemawiać za tym musiałoby to, że 13 sierpnia 2017 roku miał złe samopoczucie, często

odpoczywał, nie wykonywał ciężkich prac. Ten stan zdrowia, jak wynika z treści oświadczenia A. T., towarzyszył mu zmiennie od momentu opuszczenia szpitala po przebytych wylewie w maju 2016 roku. Subiektywna sfera spadkodawcy w tym przypadku była wyjątkowo trudno poznawalna, bowiem faktycznie jego stan zdrowia w ogóle nie różnił się względem dotychczasowego sposobu funkcjonowania. Odzwierciedlał bowiem wyłącznie gorszy nastrój i złe samopoczucie. Nie doszło zatem do zaistnienia dodatkowej, szczególnej okoliczności uzasadniającej potwierdzenie obawy rychłej śmierci.

W toku postępowania nie wykazano nadto, by zachowanie zwykłej formy testamentu było niemożliwe lub znacznie utrudnione. Miejscowość, w której H. N. przebywał w dacie, gdy miało dojść do złożenia oświadczenia jego ostatniej woli, nie jest pozbawiona komunikacji z miejscowościami, gdzie sporządzenie testamentu w urzędowej formie mogło mieć miejsce. Nie wykazano nadto, by to jedynie data (13 sierpnia 2017 roku – niedziela), stała na przeszkodzie w skorzystaniu z urzędowej formy sporządzenia testamentu. H. N. na działkę przybył samochodem, a więc także przemieszczanie się nie stanowiło dla niego problemu. Nadto do osób współtowarzyszących mu podczas pobytu na działce, wieczorem 13 sierpnia 2017 roku, samodzielnie podszedł. Wniosek z tego, że nie dość, że zachował pełną sprawność umysłową, to także sprawność fizyczna również była zachowana. Jest to o tyle znaczące, bowiem testament ustny jako forma szczególna testamentu, powinien być stosowany wyłącznie w wyjątkowych okolicznościach, gdzie całokształt zdarzeń nasuwa wniosek, że skorzystanie z innej formy testowania, w tym udanie się notariusza, do urzędu gminy czy sporządzenie testamentu własnoręcznie, było wykluczone lub wręcz nierealne.

Mając na uwadze wszystkie wskazane powyżej argumenty prawne Sąd doszedł do przekonania, że testament ustny H. N. jest nieważny. To z kolei jest przyczyną rozważenia ważności i skuteczności testamentu własnoręcznego opatrzonego datą wcześniejszą względem nieważnego testamentu ustnego. Ważność testamentu własnoręcznego skutkowałaby bowiem dojściem do dziedziczenia osób w nim powołanych, z pierwszeństwem przed spadkobiercami ustawowymi, o ile nie zostaliby powołani w jego treści.

Stosownie do przepisu art. 949 § 1 k.c., spadkodawca może sporządzić testament w ten sposób, że napisze go w całości pismem ręcznym, podpisze i opatry datą. Jednakże brak daty nie pociąga za sobą nieważności testamentu własnoręcznego, jeżeli nie wywołuje wątpliwości co do zdolności spadkodawcy do sporządzenia testamentu, co do treści testamentu lub co do wzajemnego stosunku kilku testamentów (§ 2 art. 949 k.c.).

Testament holograficzny musi zostać w całości sporządzony przez testatora pismem ręcznym. Jest to warunek podstawowy powstania tego testamentu i jego ważności, który ma na celu zapewnienie autentyczności testamentu. Albowiem, sfalszowanie całego pisma jest znacznie trudniejsze niż samego podpisu.

Podpis pod testamentem holograficznym odgrywa bardzo istotną rolę. Ma wskazywać na wolę oraz świadomość testowania spadkodawcy i koniec rozrządzeń spadkowych wskazanych w dokumencie. Ponadto pełni rolę identyfikującą – ma ułatwić stwierdzenie, że testament pochodzi od określonej osoby. Za dopuszczalne przyjmuje się także podpisanie się pseudonimem, gdy dana osoba używa go w obrocie prawnym. Podpis nie może być utrwalony inną techniką niż pismo ręczne. Nie może być napisany na maszynie lub odbity za pomocą innych narzędzi np. pieczęci. Podpis spadkodawcy winien być umieszczony pod wykonanymi rozrządzeniami spadkowymi, nie może się znajdować w tekście lub na marginesie pisma (tak również Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 23 kwietnia 1960 roku, 3 Co 8/60, OSN 1961 rok, nr 1, poz. 27, Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 28 kwietnia 1973 roku, III CZP 78/72, OSNCP 1973, nr 12, poz. 207, Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 17 kwietnia 1967 roku, II PZ 22/67, Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 5 czerwca 1992 roku, III CZP 41/92, OSNCP 1992 roku, nr 9, poz. 147, Elżbieta Skowrońska-Bocian „Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga czwarta. Spadki.” Warszawa 2002 rok).

Umieszczenie w testamencie holograficznym daty służy dwóm celom: ma umożliwić ustalenie, czy spadkodawca w chwili sporządzenia testamentu miał zdolność testowania oraz ustalenie kolejności następujących po sobie testamentów. Brak daty lub data nieprawdziwa w zasadzie skutkują nieważnością testamentu, chyba że zachodzą okoliczności powołane w § 2 art. 949 k.c.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt przedmiotowej sprawy wskazać należy, że przedłożony przez wnioskodawczynię dokument z 15 czerwca 2016 roku nie został sporządzony przez spadkodawcę H. N. w żadnej części, w rezultacie nie jest testamentem stanowiącym podstawę dziedziczenia po zmarłym. Z opinii biegłego z zakresu pisma, której wnioski nie były w toku postępowania kwestionowane, jednoznacznie wynika, że treść pisma, w formie testamentu, sporządzonego na kratkowanej kartce papieru, nie nakreśliła osoba, której podpisy i zapisy przedstawiono do ekspertyzy w charakterze materiału porównawczego jako pochodzące od H. N.. Żaden z uczestników wprawdzie nie kwestionował źródeł pochodzenia materiału porównawczego, tj. okoliczności, że przedłożyła je osoba, której w piśmie z 15 czerwca 2016 roku H. N. zapisał określoną korzyść majątkową, nie mniej jednak Kodeks postępowania cywilnego nie czyni w tym zakresie żadnych ograniczeń. Z akt sprawy wynika, że ostatecznie E. N., a więc osoba, od której materiał porównawczy pochodzi, na rozprawie 21 sierpnia 2019 roku wskazała, że nie potrafi podać na kogo wnosi, aby Sąd stwierdził dziedziczenie po bracie, podczas gdy udowodnienie prawdziwości testamentu własnoręcznego byłoby dla uczestniczki korzystne. Zwrócić uwagę należy także na okoliczność, że wszystkie zakwalifikowane do badań rękopisy porównawcze były spójne, stabilne i silnie nawykowe. Stanowiło do podstawę do stwierdzenia ich jednorodności wykonawczej oraz przydatności do zleconych analiz.

Mając na względzie powyższą analizę, przepisy i ustalenia oraz postanowienia przytoczonego art. 957 k.c. i art. 958 k.c. Sąd orzekł o stwierdzeniu nabycia spadku po H. N. na podstawie ustawy. Zgodnie z art. 931. § 1. K.c. w pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych. Jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż jedna czwarta całości spadku.

Z racji tego, że w dacie śmierci H. N. był rozwiedziony, a co do A. K. ojcostwo nie zostało ustalone, uznane, ani nie zachodziło domniemanie pochodzenia dziecka od męża matki (art. 62 k.r.o.), do całości spadku powołana została jego jedyna córka M. N. z dobrodziejstwem inwentarza, z uwagi na treść złożonego wniosku.

O kosztach postępowania poniesionych przez uczestników postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., zgodnie z którym każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

Co do kosztów sądowych (wydatków) pokrytych w toku postępowania przez Skarb Państwa to wyniosły one łącznie 1308,78 zł (21,55 zł dokumentacja medyczna, 156,36 zł koszty tłumaczenia na rozprawie i 1130,87 zł koszty opinii biegłego grafologa- k. 339, 375 i 450). Nie podlegały rozliczeniu koszty związane z doręczeniem zagranicznym do USA (872,03 zł- k. 193 i 30,07 zł k. 375). W związku z tym, że wnioskodawczyni oraz uczestniczki A. T., E. N. i M. N. były zainteresowane rozstrzygnięciem w przedmiocie testamentów (wnioskodawczyni mimo że jest wierzycielem, a nie spadkobiercą wniosła we wniosku o stwierdzenie nabycia spadku z testamentu własnoręcznego, M. N. jest spadkobiercą ustawowym, a więc również dla niej kwestia ważności testamentów była istotna, wreszcie A. T. (1) i E. N. były wskazane w testamencie własnoręcznym, a A. T. także w ustnym) Sąd uznał, że powinny zwrócić koszty tymczasowo wyłożone przez Skarb Państwa w takiej samej części. Uczestniczka N. D. (wierzyciel spadkodawcy) nie domagała się przeprowadzenia dowodu z opinii biegłych, a nadto nie składała wniosków dowodowych generujących jakiegokolwiek koszty. W tej sytuacji obciążanie jej kosztami postępowania nie byłoby uzasadnione.